

1. Probleemanalyse

1.1 Aanleiding en context

Op dit moment is er in het onderwijs veel aandacht voor de 21st century skills vanwege de veranderende maatschappij waarin we nu leven. Iedere dag komen er weer grote hoeveelheden nieuwe informatie beschikbaar. Dit betekent dat het uit het hoofd leren van feiten minder belangrijk is geworden; het gaat erom dat leerlingen leren om uit de informatie die beschikbaar is de juiste gegevens te halen en ze te verwerken en betekenis te geven. De technische mogelijkheden voor communicatie en het delen van kennis ontwikkelen zich snel. Om goed met de groeiende mogelijkheden op dit gebied om te gaan is het nodig dat leerlingen vaardigheden in zelfsturing en samenwerking ontwikkelen (zie bijvoorbeeld Janssen, 2014; Oostdam, 2013). Hierbij moet iedere leerling op zijn of haar eigen niveau begeleid worden.

De basisschool waar dit onderzoek plaatsvindt vindt het ook belangrijk dat leerlingen meer zelfsturend en op hun eigen niveau gaan leren. Er wordt nu voornamelijk gewerkt met methodes die uitgaan van instructie, lezen in een boek en verwerking in een werkboekje of schrift. De leerkrachten zijn gewend om via deze manier te werken. Sinds een jaar is de school echter aan het experimenteren met een nieuwe methode voor wereldoriëntatie; VAL junior. Hier is voor gekozen, omdat ze leerlingen meer onderwijs 'van deze tijd' willen geven. Zij willen onder andere meer aandacht geven aan het ontwikkelen van zelfregulatie en zelfverantwoordelijk leren, het werken met ICT en het leren als een sociale activiteit, allemaal kenmerken passend bij de 21st century skills (Van den Oetelaar, 2012). Hiermee hopen zij hun leerlingen beter voor te bereiden op leven en leren in onze huidige maatschappij.

De methode VAL junior kent bijna tot geen instructie en biedt leerlingen de ruimte om hun eigen leerproces in te vullen. Van leerkrachten wordt verwacht dat ze de leerlingen begeleiden in hun leerproces, terwijl elke leerling met een andere leertaak bezig kan zijn. Pulse Primair Onderwijs (2010), Grosfeld (2011) en Brouwers en Grosfeld (2010) beschrijven de werkwijze van VAL junior. Een module uit VAL junior bestaat uit 8 sessies van 3 uur. Eén uur hiervan vindt in de klas plaats, de fysieke bijeenkomst. De andere twee uren zitten de leerlingen achter de computer, de virtuele bijeenkomsten. De virtuele bijeenkomst vindt plaats in de VLC, een online besloten omgeving. De rol van de leerkracht tijdens de virtuele periode van het leerproces is die van moderator. Dit houdt in dat de leerkracht online het leerproces stimuleert en bijstuurt waar nodig. De methode VAL junior biedt volgens de makers scholen de kans om zich op een innoverende manier te profileren en moderne technologie en sociale media optimaal in te zetten. Binnen de methode werken de leerlingen op hun eigen niveau aan de kerndoelen. Leerlingen krijgen binnen de methode veel vrijheid. Van de leerkrachten verwacht VAL junior dat zij deze vrijheid bewaken en het leerproces van de leerlingen begeleiden.

VAL junior vraagt dus om een andere manier van handelen van leerkrachten. Leerkrachten zijn de afgelopen jaren gewend geraakt aan het werken met boeken en werkboeken. De school is vorig jaar begonnen met een proefperiode VAL junior in groep 5 en 6. Uit de evaluatie die in een bouwvergadering is gehouden na afloop van de proefperiode gaven de leerkrachten aan dat zij deze manier van werken interessant vinden en dat zij hebben ervaren dat leerlingen erdoor gemotiveerd werden. Uit de bespreking van de evaluatie in de eerste teamvergadering van dit jaar bleek echter ook dat zij het lastig vinden om een meer begeleidende rol aan te nemen; op dit moment is de rol van de leerkrachten nog vooral sturend. Dit staat in contrast met de rol die VAL junior van de leerkrachten verwacht.

Uit gesprekken tussen de intern begeleider en de leerkrachten blijkt dat het merendeel van de leerkrachten het lastig vindt om zich een goed beeld te vormen van een begeleidende leerkracht. Wat wordt er dan verwacht, wanneer ben je als leerkracht begeleidend en hoe breng je dit tot uiting in je handelen? Welke vragen stel je dan? Hoe kun je dan nog gericht werken aan de kerndoelen? Dit zijn allemaal vragen waar de leerkrachten mee blijken te worstelen. Tot op heden praten leerkrachten onderling wel over deze vragen, maar er is nog geen actie ondernomen door de schoolleiding om de leerkrachten te helpen bij het aannemen van een meer begeleidende rol tijdens het werken met VAL junior.

Als leerkrachten onvoldoende weten hoe ze een begeleidende rol kunnen aannemen, lukt het niet om de ontwikkeling van zelfsturing en samenwerkingsvaardigheden van leerlingen goed te begeleiden. Omdat de school de leerlingen juist wil voorbereiden op het leven en leren in de huidige maatschappij, zal het onderzoek zich richten op de begeleidende rol van de leerkrachten tijdens het werken met VAL Junior.

1.2 Probleemstelling

De manier van begeleiden van de leerkrachten van groep 5 en 6 tijdens het werken met de methode VAL junior staat centraal in dit onderzoek. Leerkrachten zijn zich ervan bewust dat zij een meer begeleidende rol moeten aannemen tijdens het werken met deze methode, maar zij vinden dit moeilijk. Zij zijn wel enthousiast over de methode en gemotiveerd om hun gedrag te veranderen. De begeleidende rol van de leerkracht is niet rol die de leerkrachten op deze school doorgaans hebben, want voor de overige vakgebieden werken de leerkrachten methodisch op een vrij sturende manier. Het doel van het onderzoek is daarom om meer zicht te krijgen in de vraag wat de begeleidende rol van de leerkracht bij deze (digitale) methode precies inhoudt en op welke manieren leerkrachten hier invulling geven.